STARÉ ZVĚSTI

BORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

STARÉ ZVĚSTI.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

TŘETÍ VYDÁNÍ.

V PRAZE.

NAKLADATEL J. OTTO KNIHKUPEC

1905.

TISKEM »UNIE« V PRAZE.

MÍSTO SLOVA ÚVODNÍHO K II. VYDÁNÍ.

DRAHÉMU MISTRU A PŘÍTELI

Prof. EDUARDU ALBERTOVI

VE VÍDNI!

Byl Jste první, který poukázal k ceně a významu »Starých zvěstí.* Patrně jste v nich viděl více než celá kritika naše současná.

Dnes po desíti letech — normální to doba pro druhé vydání básnické knihy u nás — připisuji Vám tyto skladby, kteréž Jste takřka objevil, v malý projev díků za všecko, co Jste pro českou poesii učinil doma i v cizině.

Ještě slovo. Označuji toto vydání za definitivní. Přijal Jsem do něho tři básně, které původně se octly v »Selských balladách« (Etruská ballada. Tamerlan, Dvě laně) a kteréž dle soudu Vašeho do sbírky oné nepatří.) Ta zůstaniž

*) Jar. Vrchlický. Příprava k budoucímu studiu jeho lyriky a epiky str. 44—47.

**) Tamtéž str. 48

v epické i lyrické části věnována smutným zkazkám selského povstání v Čechách a jeho následkům. Vidím nyní jasně, že jmenované tři básně patří sem a tak jsem je jsem zařadil.

Jiných jsem nepřidal, maje za to dle Vašeho i jiných souhlasu, že »Staré zvěsti« mají už v naší poesii epické svůj určitý ráz, který v hlavních obrysech ani více není radno přeměňovati.

V PRAZE, dne 16. února 1893.

J. V.

METHUSALAH.

Již archa hotova a Noe čekal.
Lid v zpupnosti své zbujnělý se vztekal,
byl zvěří již a přec Bůh s trestem váhal.
Tu Noe myšlenkou v soud jeho sahal;
když na modlitbách dlel kdys pod hvězdami,
zřel anděla, jak letěl nad horami
a v ruce svojí povznášel číš zlatou.
I oslovil jej: „Mně se zdá, že matou
se soudy Boha, archa dávno stojí.
Co v poháru, jejž neseš v ruce svojí?“ —
„Hněv Jehovy,“ děl anděl hlasem hromu. —
„A proč jej nevyleješ, k vůli komu
se v nebi udržuje váha trestu?“ —
„Nuž za mnou pojď, já ukážu ti cestu.“ —
A za andělem kráčel Noe; v stepi
jak stanuli, v stád středu, stařec slepý
spal na kamení, malý, vetchý, bídný,
tvář rozrytá, jíž kmital úsměv vlídný,
se ztrácela ve vousu, vlasů plísně.
„Ten drží osud světa,“ anděl přísně

děl k Noemovi, „dokud žije, váha
se z ruky Boha sjeti dolů zdráhá,
jak umře on, pak mého hněvu číše
svět zatopí. Jej neprobuď, mluv tiše.“ —
„Čím zastoužil si tuto Boha přízeň,“
se Noe ptal, „snad dobrých skutků žízeň
v něm stále plá, je nad anděly ctnostný?“ —
„Ne,“ pravil anděl. — „Čím je Bohu skvostný,
jest mírný, střídmý, štědrý, spravedlivý?“ —
„Ne,“ pravil anděl. — „Proč tedy ty divy
sám koná Bůh, že k vůli jedinému
v žár nedovolí vzplanout hněvu svému?
Zda obětmi ho smiřuje a dary?“

A vážně pravil anděl: „On je starý!“

SOUCIT.

Když na zemi žil ještě Šiva svatý,
tu pozoroval všecko: západ zlatý
jak trhá blesky černou mračen clonu,
jež rovna stádu zápasících slonů
les vroubila svým chmurným věncem stínů;
vždy s pohnutím se díval na květinu
a když se koupal, děl: Jest voda svatá!
A duše jeho byla kouzlem jata,
když viděl step, jak celá rovna moři
se vlní vichrem, který roven oři
přes květů jejich stvoly divě pádil,
buď zapad' v les neb v polích rýže řádil.
Však největší vždy lásku choval k zvěři,
jak všichni, kteří milují a věří.
V své poustevně on s ptáky žil a spával,
jim po modlitbě z ruky jísti dával,
on po lese znal všecky tajné stopy,
kterými k řece spěly antilopy
v ten čas, kdy lvi u lvic na poušti spali.

Když před svou chýší opřen o zvětralý
kmen bambusu snil, jeho duch u zřídel
edenských bloudil. V tom, slyš! tepot křídel
jej probudil a rychle hlavu zvednul
a v mraku supa kroužícího shlédnul,
na holubici jak se vrhnout pílí.
Sup byl jak bod, jenž rostl každou chvílí.
A nežli mohl anachoret snivý
dlaň vztáhnout, ptáka schvátil již sup divý
a jal se jeho sněžné peří rváti.
„Nech holubici! ustaň! jinou dáti
chci tobě kořist, za to ručím tobě;
smíš přihlásit se o ni v každé době,
jen zadrž teď, měj soucit s tím, kdo slabý!
Srn na horách tvé spáry lépe svábí
než ptáče, druh u poustevníka cely!“
Tak na supa se rozkřik' Šiva smělý,
sup pustil holuba a zmizel v mraku.
Šel svatý nyní rychlým krokem k ptáku,
jej zveď a hladil, za ňadra svá vložil,
až zotavil se a zas celý ožil,
v svou sluj ho pustil, pták s ním bydlel na vždy.

Dny míjely a přišel čas, kdy každý
měl poustevník ku Gangu svaté vodě
se vydat na pouť. Se zákonem v shodě
též Šiva šel. Již prales svatý za ním,
kde opic sta se houpá s laškováním,
kde skrýše antilop je v tmavém houští,
kde s křikem s větví papoušek se spouští,

kde lotos modrý jako dívčí oko
do svatých zdrojů patří přehluboko.
A brzy Šiva kráčel prázdnou stepí.
Ni stromu kol, jen obzor velkolepý,
na jehož konci mračen rudá hříva.
Snad na slunci kýs obr tamo zhřívá
své ruce, z kterých ve stínech noc padá.
Kol kamení jen plná dlouhá lada,
ni tvora, ani mušky, ani zmije.
Tu v oblaku cos mocně křídly bije.
Zveď Šiva hlavu — poznal supa náhle.
Zde v této poušti od pravěku zprahlé
měl splnit slib svůj, ohrátil se k supu.
„Ty tedy ku svému se hlásíš lupu?
Zde těžko dát a přece lehko zase!
Své slovo splním, řek' jsem, v každém čase,
nuž, plním je!“

A v očích lásky plamen
se Šiva sklonil, zvednul ostrý kámen,
jal tlouci svoji hruď osmahlou žárem,
až tekla krev kol kouřícím se varem

a rozbité pak vyrval srdce svoje
a supu vstříc je hodil v mračen roje.
„Zde vem a jez! já slovo svoje splnil!“

Sup chytil je. Před Šivy zrakem vlnil
se obzor v mze — snil o své holubici
a úsměv ráje tkvěl na jeho líci.

MOLOCH.

Moloch sedí na svém trůně
mračný, děsný, s hlavou býčí,
dlouhou chvílí kňučí, stůně.
Jak v něm ale vzplane žár,
zdá se, že se rázem vztyčí,
po oběti na svém lůně
že vztahuje lačný spár.

Obětní již bleskla miska,
polnice zní, cymbál buší,
kněží zástup tančí, vříská,
vzduchem nožů záblesk šleh',
nos ten řeže si, ten uši;
Moloch náruč úžej stiská,
divější v něm tryská žeh.

Proti němu v četném davu
magů, kněží, bojovníků

usednul král v zlatohlavu,
vítěz, triumf slaví dnes,
proto podle dávných zvyků,
by tím jeho zvýšil slávu,
Molochu ten rej a ples.

Jisker kotouč k nebi letí,
hlučně vříská smečka kněží,
v divější se zmítá změti,
jak by sám běs do ní vjel;
trouby zvuk, les pik se ježí,
spoutané dvě vedou děti
zlatých vlásků, smavých čel.

„Ejhle, králi, kořist tvoje!"
— hlasatel v tu vřavu hlučí. —
„Molochu, jenž v tísni boje
věrně chránil, bránil nás,
vrhněte je do náručí,
až mu zbělí paže dvoje,
a jak trouby zazní hlas!"

Moloch děsný s hlavou býčí,
do běla již rozžhavený
zdá se, že se rázem vztýčí
zdrtit oběť v pažích svých.
Kněží křičí, vyjí ženy;
zdá se, že sám Moloch řičí —
Trouby hlas! V tom král se zdvih'.

Ztichli kněží v udivení,
kolem ticho jako v hrobě,
Moloch žhavý jícen cení —
s trůnu zvolna sešel král,
pozveď náhle děti obě,
v oku se mu slza pění,
v náruč tisk' je, objímal.

„Za svoje ty beru děti,
ať v nich moje vzplane vesna!
Molochovi do objetí
zbude vždycky pastvy dost:
zajatců všech pouta těsná,
žezlo mé a s kněžskou smetí
celá hrozná minulost!“

Trnul dav jak hrůzou jatý,
budoucna duch chrámem vanul,
Moloch darmo čekal vzňatý,
v taji zuřil kněží vztek.
Na skráně však králi skanul
mlhou s výše nebe zlatý,
lidskosti, tvůj paprslek!

TYRTAEUS.

Jak sladký sen to její myslí táhlo.
Již bylo pravdou, po čem dlouho práhlo
tak dlouho osiřelé srdce její.
Ve slzách štěstí oči se jí stkvějí.
Noc přešla v mukách a teď na úsvitě
smí tisknout k bouřným prsoum svoje dítě;
jest matkou, nyní bohům nezávidí.
I ve snu ještě svoje dítě vidí,
je tiskne, líbá, usmívá se v blahu.

Teď hlasy slyší blíž u dveří prahu
a neví proč a náhle stesk ji schvátí,
ty hlasy točí s ní svět do závrati,
již jednotlivá slova rozeznává,
chce vstát, však děsem na víčka jí tmavá
noc ulehla; však hlas ten stále slyší,
jak rozléhá se hrozně jizby tiší!

„To děcko chorobné jest hanbou otci,
jak velí zákon, vzato buď a v noci
ve skalách utraceno na Taygetu.“

Jí zdá se, slunce že uhaslo světu
a černá, prázdná poušť že zívá všady.
V tom blíží se k ní stařec šedobradý,
tvář ledná bez soucitu k ní se nahne
a tuhá ruka po dítěti sáhne
a vynáší je z jizby. — Klesla v mdlobu.

Když přišla k sobě, večer byl. V tu dobu
zem halila se v neprůhledná mračna,
dešť bičoval ji, vichrů smečka lačná
se v lesích jejích rvala s divým jekem,
s šakala vytím, s drsným supa skřekem.
Kol sebe hmatala, však lože prázdné,
i proběhlo jí žíly chvění mrazné,
i vstala silou obrovskou a hbitě
ven vyběhla, šla hledat svoje dítě.
Žár vřel jí v prsou, v hlavě jako láva,
šla s větry v boj a neviděla, tmavá
že kolem noc, necítila, jak šlehem
jí ostrým tváře bije dešť, šla během
přes kámen, hloží, štěrk a výmol dále;
cos hnalo ji a cos ji štvalo stále
dál do lesa, přes vývratě, skrz houští!
již octla se na Taygetu, kol v poušti,
kde s vichrem v závod stromy praskajíce
ven z brloh štvaly hyeny a lvice.

Cos těžkým křídlem jí kol hlavy létlo,
cos plálo tmou — to vlčích očí světlo,
cos rvalo šat jí — však se neulekla,
cos za ní běželo —a' z nohou tekla
jí teplá krev a z čela též i z rukou.
Jen dítě všady hledala, nechť tlukou
ji ve obličej větve sukovité.
V noc volala, až Echo v skalách skryté
s ní soucit majíc bolně zavzdychalo:
„Ty lese slyš! Mé dítě vrať mi, skálo!
Mne vlku trhej! Bodej trne ostrý!
Jen dítě vrať mi! Zdá se mi, že kostry
teď dotknula se moje noha v chvatu,
to dítě bylo mé! — Co po něm státu?
Mé, pouze mé, vy tyrani a kati,
z mé krve žilo, na svém srdci hřáti
jsem chtěla je, jak poklad, zázrak, štěstí."

Jen vítr zavál, zapraskalo klestí,
a ohlas v skalách za ní těžce úpěl.

Šla celou noc, zrak její ve tmách ztupěl,
a noha klesala již každým krokem —
Zas vzešlo jitro, se zářícím okem
zřel na zem Helios, jež v perlách rosy
se chvěla po bouři, zas do rákosí
pták s písní lét' a v kalich květu včela,
a ona dále hustým lesem spěla.
Žár v prsou jejích štval ji neustálý.
Tu náhle stanula; za rohem skály

blíž jeskyně, jež plna vonných dechů
svůj tmavý jícen ukrývala v mechu,
pod rozložitým jilmem v chladném stínu
Pan seděl. — Vykřikla: Hle na svém klínu
je houpal vesele a časem díval
se s úsměvem mu v tvář a hlavou kýval
ku písni, jíž mu hvízdal na píšťale;
a dítě smálo se a ručky malé
po hustých jeho vousech vztahovalo,
ni stopy, že by se ho obávalo.

A matka klesla na kolena k bohu,
vlas zcuchaný a zkrvácenou nohu
mu ukazujíc lkala: „Vrať mi dítě!"
On usmál se jak v snění roztržitě
a pravil: „Hochu v lesích lépe bude,
já vím, co srdce matky bídné, chudé
již vytrpělo, ale budiž klidna.
Jej vezme za své Příroda ta vlídná,
když člověk zavrhnul jej. Ona máti
je stejně dobrá. Naučím jej hráti
na píšťalu, když tančí Oready.
Les otcem bude mu, vždy bude mladý.
Já budu s ním a Dionys a Rhea.
V čas on se vrátí — vzpomeň na Tyrtaea."

ETRUSKÁ BALLADA.

Etruský sedlák — první oráč,
vzal za pluh kámen ostrý
a první brázdu sotva táhnul
a vyoral jen — kostry.

I pravil k sobě: „V zlý čas, věru,
jsem vyšel zemi orat,
můj chléb z té tvrdé země kostí
mi musí ovšem korat.“

Dne druhého táh' brázdu zase.
Zem páchla shnilou krví,
a sedlák vzdech: „Chléb hořký bude,
tak dokavad se mrví!“

A třetího dne vyšel v pole
hned z rána na úsvitě,

pluh těžce táh', on pod něj sáh'
a vytáh', vytáh' — dítě!

To dítě mělo šedé vlasy,
na tváři samou vrásku
a ve svraštělé suché ruce
hrst žlutých, suchých klásků.

A sedlák polekán a zdiven
se ku dítěti sehne,
to plakalo, že míň je rosy,
než slunce žár ji sžehne.

To plakalo a hořké slzy
do vrásek tekly hbitě,
a sedlák vzdech: „Pro věčné bohy
kdo jsi, co chceš jen, dítě?“

A dítě dělo: „Zaorej mne
i hluboko a hladce,
zas na povrchu vždy se zjevím,
jsemť obraz — tvojí práce.

Svůj hořký pot, svých slzí brod,
své trudy zříš v mém vlasu,
své práce marný výsledek
v té kytce hluchých klasů.

A slzy moje — slzy lidstva
jsou ovšem nekonečné,
a v dětské mojí tváři vidíš
též svoje dětství věčné.“

STÍN.

Vřel cirkus jako vasa přeplněná.
Dav čekal. Do areny vešla žena,
za každou ruku jedno dítě vedla.
Víc nechvěla se, pouze v tváři zbledla,
když uzřela ten zástup jásající;
pak na své děti hledla, bolest v líci
a v pohledu tom toto bylo psáno:
„Mé zoufalosti přece svitlo ráno,
než dík, můj Bože, na kříž u svých dveří
jsem nešlápla a nechala se v šeři
i s dětmi zajmout, vrhnout do vězení.
Já věděla, že pomoci již není,
jsem odhodlána, vítám svoje muky.
Však tyto děti! Žádné mojí ruky
se spustit nechce a přec to být musí!
Mám vidět, jak je trhá tygr v kusy,
to vidět musím, tak zní rozkaz kata.“
Dí křesťanka: „Tvá vůle staň se svatá!“

Však matka praví: „Věčný Bože, jsi-li,
spas matku ve mně, ušetř mi tu chvíli,
tak jako po tvém šlapala bych kříži,
tak zapři mne, ať nezřím jen, jak mříží
lev skočí a mé děti trhá lačný.
Ó jsi-li, pomoz, obestři mne mračny,
zdrť mne svým bleskem, však šetř matku ve mně!“
Již potleskem se otřásala země
i mříže padla, lev se mihnul skokem
Tu žena zřela, kdosi velkým krokem
šel přes jeviště, obličej tak známý!
Jak druhdy kráčel tichý nad vodami,
tak Ježíš zvolna bral se přes arenu
a přešel; jeho stín však mezi ženu
a mezi děti padl, velký, plný.
I neviděla žena nic, jen vlny
po sedadlech, huk slyšela jak moře.
Na tváři hrál jí úsměv, odlesk zoře.

POUŤ MOHAMEDA.

Poušť lekla se a v hlubinách se chvěla,
co dělo se, to posud neviděla.
Dřív zvykla pouze větrů bouřných shonu
a prázdnotě a tichu, mroucích stonu,
lvů řvaní ve dne, v noci hyen vytí:
teď slyšela zvuk jiný z dálky zníti,
jenž stále rost' zahalen ve mrak prachu,
před nímž i slunce skrylo tvář svou z nachu.
Ten zvuk se rovnal zpěvné bouři z dálky,
v němž hromu dunění a ryky války
a zase hymny bezpočetných davů
a hukot dálných, nespoutaných splavů.
ples tisícerých trub, v jichž jásot časem
pad' celý národ jedním, silným hlasem,
a zvuků vichřice ta neustálá
od času k času dozněla v zvuk: Allah!
Mrak prachu rozdělil se, poušť se třásla,
blesk z mraku šel, před ním zář slunce hasla,

trub zlatých jícny v dálku pouště zely,
a vodopády zvuků z nich se chvěly;
pak vynořily velbloudů se hlavy,
a na nich jezdci, turban zelenavý
všem halil skráň a na ramena splýval.
Těch bylo tisíc, druhý dav ten zpíval,
těch bylo deset tisíc, a dav třetí,
ten modlil se; a jemu ve zápětí
na bílých koních, na čabrakách v zlatě,
žen devět jelo v nachu, ve brokátě,
sta vějířů, by stále jely v stínu,
sta černochů sklánělo k baldachýnu.
Žen devět, jako devět lun když z mraků
se vynoří, tak žhavých byly zraků,
tak útlých těl, na hrdlech perel šňůry.
Přes rubíny rtu splývaly jim sury.
Za těmi sám v proroka chudém hávu,
v myšlenkách, k zemi nachýlenou hlavu,
na bledé skráni lehký nádech bolu,
na svém vždy věrném mezku, na Daidolu,
jel Mohamed, jel mlčky, jako v snění.
A za ním opět davy k nesečtení
se mračily až po obzoru kraje.
Zas tisíc na velbloudech v trouby hraje
a deset tisíc modlí se a zpívá.

Pouť nádherná! Sta per a šátků kývá,
sta šijí osmahlých, sta rukou vzpjatých,
sta očí ohněm svaté vášně vzňatých,
dept velbloudů, frkání plachých mezku,
psů vytí, koní řeht zní v zbraně třesku,

a pochod ten jde a se nezastaví,
poušť chvěje se, když vidí tyto davy.

Zapadlo slunce, žhavá koule, rázem
a hvězdy bleskly, tma se snesla na zem
a davy, u cisterny právě byly,
jak na povel se mžikem zastavily
a stichly trouby a dozněly zpěvy.
Jen z dálky zněly žíznivých lvů řevy,
jiź od pramene byli vyplašeni.
A prorok náhle přerušil své snění,
vztah' ruce své a začal mluvit k davu:
— „Bůh jediný jest, oděn v světů slávu.
Jest všady, ve všem, všeho žití tůně,
v něm víry moře i květiny vůně,
on hloubka oblohy i spousty vodní,
on plamen jest, já jiskra na pochodni,
on pouze svatý! Věčná buď mu chvála!
Jste blíže k němu, když řeknete: Allah!
a u něho jste, pakli vaše ruka
ku dobru spěchá, v něm jste, jestli muka
proň trpíte. Já vyšel jako děcko,
kam kázal on. Ó slyšte, v žití všecko
jest láska, ta však síly potřebuje,
jen silou orel nebem valným pluje,
jen silou lev je lvem, a člověk duchem.
Bůh mluví sám a já jsem pouze uchem,
jež chytá hlas, já kmen, vy listí v lese;
koberce na zem! Noc jest! Modlete se!“ —
A v ticho, v které velbloud nezahýkal,
klek' na zem každý a svou suru říkal,

jsa obrácen, kde Mekka, ku východu.
A prorok v duchu žehnal svému rodu,
pak vztýčil se a dále pokračoval:

— Bůh dlouho v ňadrech celý vesmír choval,
ten bolel jej tam, nemoh' odolati,
i kázal jemu duchem tvorčím vzpláti,
ze sebe vyšel, řek' si: budu Bohem!
Měj růže, trnu děl, jsi proto hlohem,
měj lásku, člověku děl, jestli smělá
tvá duše chce se vznésti na anděla!
Však hloh si trny, člověk zlo si nechal.
Já vyznávám, že často krok můj spěchal
ku krveprolití, ku vřavě boje,
já nezapřel trn v sobě, nepokoje
a pochyby však byly žeň mých nocí.
Kdo silný jsi, hleď Boha v sobě zmoci
a nelákej svět ven, jenž v tobě dřímá.
Já světy tuším, jež on obejímá,
kam on jde, já jdu, kam já, tam vy jdete —
koberce na zem! Noc jest! Bratří, spěte! —

A z koberců si muži lože stlali
a hvězdy plály, z daleka lvi řvali.

Noc velkolepá! Hvězdné všecky báje
se rozlétly nad pouště žluté kraje,
a každá hvězda jako slunce plála.
Velbloudů stáda u cisterny stála,
a zástupy sušené datle jedly
a ženy v tlupu za velbloudy sedly
a dětem dávaly prs plný, hnědý.

Trub hlahol pouští letěl naposledy,
vše usnulo. Jen v prorokově hlavě
vše zmítalo se divů ve záplavě,
měl vidění, pil z božství plna zřídla,
tmou letla nad ním cherubínů křídla....

A bledly hvězdy. Jitro. Vstaňte! Vzhůru!
Jak Bůh se vzneslo slunce do azuru,
a kraje pouště růžným nachem zlatí,
pryč spánek, vzhůru poutníci a svatí!
Napojte velbloudy a pouští dále!
Tak šlo to po dni den, tak šlo to stále,
dny míjely a Mekka, hle, již blízká,
a s nadšením druh druhu ruku stiská
a ženy pláčí. —

Náhle před prorokem
stál žebrák otrhaný, s tmavým okem,
v němž divný žár plál; zjevil se tu náhle
jak z písku vstal by, v jeho tváři spráhlé
cos míhalo se, jak sen jiných světů,
chyť uzdu mu a to mu znělo z retů:

— Stůj, proroku! Skloň hlavu! Ticho, davy!
Jak malý jsi ve záři svojí slávy!
Jak bídný, hříšný, plný zla a zloby!
Jak žernov zrní Pán tvou duši drobí
v své pěsti, před ním cílem svým se mineš,
a letos, v Hedžry devátý rok, zhyneš!

Kol úžas, proroka skráň bledost halí.
A skočil Abubekr, skočil Áli
a meče tasili hned na žebráka.
Leč Mohamed, jak nebe když se smráká,
děl chmurný:

— Stůjte! pravdu mluvil ryzí,
rok Hedžry devátý ten nevymizí
a zemru. Dobře. Slyš to nebe, země!
Má duše, bratří, vystoupila ze mně,
tak bídná, ubohá a otrhaná,
jak bude státi kdys před soudem Pána,
by připomněla mi, že červ jsem pouze,
že bojem život náš a mořem nouze.
Tož byste věřili a víře čisté
se zachovali, nuže, bratří, vizte!

A Mohamed se k žebrákovi sklonil,
svou řízou jeho nahé údy clonil,
a líbal jeho čelo plné špíny.
A všickni viděli, jak zvolna v stíny
tál žebrák, s proroka jak splýval tělem,
až zcela zmizel...

S povzneseným čelem
se k lidu prorok obrátil: — „Nuž zněte
dál trouby! Davy k pochodu se hněte,
ať, nežli jitro nad pouští se vznítí,
nám naposledy Mekka v zraky svítí!

ANDĚLÉ A HOLUBI.

Když kalif Omar dobyl Damašku,
jel do města ne v slávě vítěze,
leč na mezku jen, jeho trofejí
to bylo stádo bílých holubů,
již vždycky jako prapor proroka
na pochodech mu táhli u hlavy.
Před hlavním chrámem Jana Křtitele
slez' ihned s mezka a pak bosonoh
se blížil k velebnému portálu,
jej otevřel a hlasem velkým vzkřik':
„Jak otvírám zde tyto veřeje,
tak víře prorokově celý svět
buď otevřen!“ pak vešel do chrámu
a holubů dav hned se umístil
na zvonicích a v chladné předsíni
a svatí, kteří portál střežili,
za hnízda půjčili jim rukávy
říz kamenných a tmavé výklenky,
v nichž stáli žehnajíce Damašku.

Když od modlitby kalif pozvedl
tvář bledou, na níž ležel skroušeně,
stál před ním římské církve patriarcha
ve skvostném hávu zlatem protkaném;
vous bílý splýval jemu na prsa
a ve štoly se ztrácel safirech
a zlatá berla plála topasy.
A světa dobývatel bosonoh
se díval na kněze pln podivu.

— Vždy s tebou mír buď, sluho proroka!
děl patriarcha.

— Sluho Isy též,
buď s tebou mír! děl Omar poklidně.

— Tys víře svojí chrám náš otevřel,
děl patriarcha, uznat musíš přec,
že v Damašku jest více křesťanů
než moslemů, a považ tedy sám,
kde máme konat bohoslužbu svou!?

— Rád uznávám to, pravil kalif hned,
a rád tvé požadavky vyplním!
A berlu biskupovi z ruky vzal
a rozdělil chrám na dvě půlky ní,

řka klidně: Levou část si necháme
a vy podržte pravou; libo-li,
vy pravou volte, druhou vezmu já.

— To nemožno, děl mračný patriarcha,
ty nedáš naší znectít modlitbou
a obřady svou víru, nemůžeš
chtít rovněž, aby muezinův zpěv
zněl v žalmů bohozvěstné hlaholy!

— Jak zneuctívat? dobře nechápu,
kdo Boha ctí, ať jakkoliv jej ctí,
urážet nemůž nikdy druhého.

— A kdyby, patriarcha namítal,
dle tebe tvoji též se řídili,
jest neslušno, holubů vrkání,
šum křídel jich a ruch a stálý shon
by svaté ticho našich tajemství
zde rušily.

— Věř, větší daleko
před tváří lidí spřádá tajemství
Bůh zástupů, děl kalif poklidně,
a nejen tvorů jeho, horší věc:
hlas lidský, zbraní třesk a hněvný svár
a záští jeho dílo provází

a Bůh jest spokojen. Tak zůstane,
jak řekl jsem, půl chrámu naše jest
a vaše půl, vol rychle, kterou chceš
pro lidi svoje!

Vstal a odešel.
Noc přišla; patriarcha v dumách bděl,
bděl rovněž Omar, oba náhodou
cit stejný jal a každý nevěda
o druhém k chrámu cestou zaměřil.
Byl osvětlen — to divné bylo jim,
a zpěv zněl tam tak sladce líbezný,
a vodomety snivě šuměly,
a holubů v to znělo vrkání,
a luny bledé bílé paprsky
se v oknech v barvách duhy lámaly.
A patriarcha vešel do chrámu
a Omar též a oba užasli,
neb každý viděl davy andělů,
jak v chrámu obou částech společně
na božích službách v míru trvají.
A patriarcha viděl anděly
dle bible v chrámu části moslemské,
jak na kolenou Boha velebí;
a kalif viděl v části křesťanské
zas anděly dle zvěstí koranu
se modlit svorně k Boha oslavě.
A v chrámu prostředku se potkali
a dojati si stiskli pravice
a pochopili svoje zjevení.

Od chvíle té po sedmdesát let
v Damašku v chrámu Jana Křtitele
Bůh jeden ctěn byl dvojím vyznáním
a svornou myslí k spáse věřících.

☆ ☆ ☆

HLAS BOHA.

Před stanem stich' bubnů ryk a jásot píšťal.

Belal, o němž prorok děl, že jako křišťál
hlas mu zní, když „Allah“ volá s minaretu,
z koranu čet' Omarovi. V jiných světů
říši kalif těkal, jako perly s šňůry
s Belala rtů nechal padat svaté sury.
Náhle však se vzchopil. „Nechť dělá co může,
vždy modlitba naše otrhaná růže
Před Allaha trůnem; nechť jsi ze sur uvil
nejkrásnější věnec, vhod jsi nepromluvil,
dokud Allah v odvet neozve se tobě;
líp je spáti, než se modlit v noční době.“

„Allah mluví v hromu, vánku, klasech, řece“
skromně podotk' Belal.

„Neuvěřím přece,“
pravil velký kalif, v plášť zahalil hlavu
a leh’ ke zdi stanu, aby zdřím’; leč vřavu
myšlenek a pochyb nemoh’ ukojiti.
Lapené jak ptáče, jako vlna v síti
lkalo mu to v duši, úpělo a vřelo.
Za chvíli vstal opět, utřel vlhké čelo,
kopí strh’ a štítem ozbrojil své páže
a šel, jak měl v zvyku, pozorovat stráže,
zda-li zvučí hradby táhlým jejich krokem.
Mžikem prohlíd’ tábor sokolím svým okem;
všady sen a ticho roztáhly svá křídla.
Kalifu s hvězd v duši ronila se zřídla
útěchy a míru, přešel stráž, stál v poli.

Rozhlédl se prázdnem, ticho ve vůkolí.
V tichu tom své jméno kalif volat slyšel.
Naslouchal — a zase — kráčel dál a přišel
k malé zřícenině, odtamtud hlas znova
opakoval „Omar“, další jeho slova
zdusil pláč, a „Omar“ zalkalo to zase,
kletba, ston a nářek zvučely v tom hlase:

— Matko, já mám hlad a země příliš studí.

— Za to může Omar, dítě, že jsme chudí.

— Matko, kde jest otec, mně se po něm stýská.

— Omara se zeptej, on, jenž mečem blýská
k čtyrem úhlům světa, snad ti poví, dítě.

— Déšť mé šaty pronik' do poslední nítě.

— Omar, dcero, chodí v šarlatu a zlatě.

— Pil bych.

— Malá louže zbyla ještě v blátě.

A zas ticho bylo, přervané jen lkáním.
Omar neposlouchal, v závod s větru váním
běžel v tábor nazpět, víno vzal a jídlo
a jak sup, když kořist jeho oko zhlídlo,
navrátil se bleskem v zříceninu zpátky,
složil tam své břímě, plášť svůj z drahé látky
strhl s beder, strhl také turban s hlavy.
Chudým rozdal všecko, proroka syn pravý.

Ráno opět Belal skřížil svoje nohy
na koberci pestrém a svatý verš mnohý
s retů jemu splýval jako perly s šňůry.
Omar bystrým uchem lovil svaté sury.
Zda Bůh k lidem mluví, Belala se neptal,
v bázni skláněl hlavu a jen Allah! šeptal.

SEN TAMERLANŮV.

Před svojí smrtí Tamerlan
měl tento divný sen:
do dálky táh' se dlouhý lán,
on na něm natažen.

A obrovský kmet před ním stál,
půl člověk a půl duch,
plál jeho zrak skrz vousů mrak,
dlaň jeho tiskla pluh.

„Kdo jsi?“ děl vládce. „Boží soud,‘
děl přelud; „slyš mou zvěst:
jak prokletí jde v zápětí
za výrokem mým trest.“

A v nářku tom jak zněl by hrom,
pluh na vládce kles' hruď,
a jako v pláň, neznámá dlaň
tam ryla: Proklet buď!

A ňadry jeho brázdu táh',
až svíjel se a třás',
a šlo to hloub, ač každý kloub
mu praskal, vstával vlas.

Po jedné brázdě druhou zas
s touž důkladností táh',
a z klína zrní házel v ráz
v těch brázd krvavý nach.

A nežli třetí brázdu vryl,
již z první osení
se zelenalo vesele
a v čilém vlnění.

A čtvrtou nežli dooral,
již kýval plný klas,
a oráč dál se s pluhem bral
vždy znovu hloub a zas.

Vždy na novo jak olovo
tek' do brázd horký pot,
a do ňader vždy hlouběji
ryl pluhu ostrý hrot.

A celé tělo vladaře
již vzrostlo do země,
a v červánek si skřivánek
pěl nad ním dojemně.

A zlaté klasy šuměly,
to jeden chvit a třpyt,
a rostly víc v sta, ve tisíc,
vždy výš až nad blankyt.

A Tamerlan kde srdce měl,
zkad hrůza šla a děs,
tam šedavá si pěnkava
své hnízdo tkala dnes.

A zkad krvavé myšlenky
se draly v divý rej,
tam vlčí mák čněl do oblak
a v nach svůj halil jej.

Když celý obzor zaplavil
těch zlatých klasů vír,
svou práci oráč zastavil,
v své duši cítil mír.

Na mezi pak na pluh svůj sed',
jenž jako slunce plál,
a do čtyř úhlů zvolal v svět:
„Já jediný jsem král!“

SMÍCH.

Ze staré kroniky list vytržený
zní jak báj větrů, hasnouc bez ozvěny,
a jestli znova sem jej přepisuji
vám písmem čitelným a prostým rýmem,
chci věrný tomu být, proč básník sluji.
Nuž nazvete to fantasmatem, dýmem,
snem mozku zpráhlého neb utopií!
Já palčivou skráň v obě dlaně kryji
a začínám:
Kdy? a kde? Ach, to málo
mně sejde na tom, dosti že se stalo.
Hlad neslýchaný vypuk' v zemi náhle.
Kam padl zrak, tam nivy byly zpráhlé
a v dál se táhly jak šat běložlutý.
Vše zřídla vysušil žár slunce krutý,
ba pověrčiví lidé vypráv ěli,
že místo vody v studnicích krev zřeli.

Chléb docházel, žeň nová sprahla vedrem.
Strom, který druhdy v sklonu větví štědrém
svůj plod nabízel, trčel k zemi holý.
Klas jako třtina větrem šustil v poli,
Jen slunce žáhlo jako výheň palná.
Kraj kolem spustnul, jenom dlouhá, dálná
poušť zírala jak tygr, když se nudí.
Co zlato platné? Všichni byli chudí.
Král s hermelínu strhnul řetěz zlatý,
kněz misku oběstní i kalich svatý
vrh' do kouta a smál se v zoufalosti.
Na ulicích se bělely jen kosti,
a matek prsy byly troud a plamen,
jak dlouhým žárem na poušti když pramen
z dna cisterny se ztratí, tak zdroj žití
v nich vysušen. Ten volal: „Já chci píti!"
A lízal kámen. „Hlad mám!" křičel jiný
a hryzl ruce své. Jak vetché stíny
se vlekli všichni města ulicemi.
Kněz v brloh zalez', řečník ten byl němý,
a matku, jež pro dítě uschovala
chléb okoralý, luza rozsápala,
než mohla sprahlým zvlhčiti jej retem.
„Teď účtuje Bůh se zločinným světem,"
tak řekli jedni a se v ňadra bili.
„Jen trpme! to je zkouška, trvá chvíli,
luh zelení a pole zlatým klasem
se zasměje, zas květ propletem vlasem,
jen týden ještě trpme!" řekli druzí.
A denně v chrám svou nastoupili chůzi
a svíjeli se, bili o zem čely.

V tom povstal jeden, byl jak prorok smělý,
šel na náměstí a hovořil k lidu:

„Bůh nechce vidět velkou vaši bídu,
to tím, že není. Pouze Satan vládne.
Bůh váš je samý vzdech a pláč, však žádné
v něm smilování. Za mnou pojďte v spěchu,
a uvidíte, konec vašich vzdechů
dřív nadejde, než slunce v půl své dráhy.
Jen za mnou. Vládne Satan a já záhy
vám ukáži, jak vyslyší mé prosby!"

„Nezkoušej Pána!" zvolal hlasem hrozby
kmet velebný, jenž biskupem byl v městě.

Však darmo volal. Po vypráhlé cestě
hle, jaké spějí ven za bránu davy
jak temné mračno, hlava vedle hlavy,
v jich středu prorok s pozdviženou skrání.
Jdou pomalu, neb mnohým mdloba brání.
Jdou za město do zpráhlých sluncem luhů.

Zde rozmetáno bylo v polokruhu
od nepaměti kamení bez ladu,
zde balvany se nakupily v řadu,
mech nažloutlý jich lysou skráň pokrýval,
na které časem havran odpočíval;
ty zvětraly, zas čistě bílé jiné
zde trčely kol v poušti bezestinné.
Jak přišly sem? Kdo věděl? Tuším žádný.

Sem prorok přišel s davem. Těžkopádný
krok zastavil, dav rozstoupil se v kruhu.
Smrt na jazyku skláněl se druh k druhu
mdlý jako rákos, který s větry v boji
od rána k noci ví, že neobstojí.
Ti padli na zem, ti jim k nohoum klesli
a všickni zraky roztoužené nesli
ku proroku, jenž v středu jich stál němý.

Teď pohnul se, tři kruhy táhnul v zemi,
v ně vstoupil a pak slavným začal hlasem:

„Ty, jejž jmenují Satanem a Ďasem,
jenž sluješ Anubis, kde Nil se proudí,
těm Saradan, kdo po pokladech bloudí,
když chráníš skopce Astarin, když oře,
se zoveš Rou, ty, jenž jsi lidstva hoře,
zván Gogem v bibli, Asmodejem v báji,
Pallantrou v zjeveních a Hadem v ráji,
jenž sluješ zlým, ač všichni křivdí tobě:
Teď zázrakem se ozvi v této době,
ať věří svět, že ty jsi jeho pánem,
že vládneš jím, jak zde tím pustým lánem,
kde kamení jen, kam zrak můj se pouští.
Ty's pokoušel kdys Spasitele v poušti,
by na chléb změnil kámen. Směj se nebi,
a sám teď proměň kamení to v chleby,
a klesnem všichni na kolena rázem,
a svíjeti se budem zeměplazem.

Tví budem všichni i za věčný plamen.
Jen chleba dej nám! Mlčíš? kyň a kámen
hned promění se! Rychle! Klekni, dave!“

A kleknul zástup. Ticho. Nedočkavé
se vypínaly hlavy v před. — — — —
— — — —

Touž chvílí
smích ostrý zazněl, jak by ze vší síly
a z plna hrdla chechtal se kdos v skrytu.
Smích příšerný zněl ostře, bez soucitu,
zněl z kamení, zněl bez ohlasu, suše,
jak chtěl by říci: Co mi vaše duše!
Jen hezky mřete, přepychem neb hlady,
jste přece mými všichni dohromady.

A v kamení zněl stále smích ten dutý,
leč každý kámen zůstal nepohnutý.
A smích ten zněl tak hluboký a ostrý,
jak chtěl bych říci: Vidím vaše kostry
zde v kamení, jež měl jsem změnit v chleby:
vlk trhá vás, sup z vaší pije lebi
a rvou se o vás šakal, tigr, lvice.

A hrozný smích ten zazněl do třetice...
Lid k sobě tisk' se na kolenou strachem.
Tu z davu povstal biskup, ruky vzmachem

dav rozdělil a vkročil před proroka,
hněv mocným bleskem jemu vyšleh' z oka,
i žehnal křížem kamení. Klek' na zem
a dlouho modlil se.
Smích stichnul rázem.

Tu biskup vstal, hrom duněl v jeho hlasu:
„Nač prchat chcete němém ve úžasu?
Zda víte, nač to kamení zde? Stůjte
a Satanova věštce kamenujte!“

☆ ☆ ☆

ARNOLD DE CITAUX.

Bez hnutí brvy doveď patřit v plamen,
když kat švih' mečem, klidně řek' své Amen!
Jed' kořínky a z potoku pil dlaní,
své hóry odříkal vždy do svítání.
Žil na koni; jen spal na tvrdé zemi
a celý den byl jeho jazyk němý;
jen někdy zkřivil rety nad obětí,
když Albigenským syčel v sluch: Jste kletí!
V Šimona z Montfortu byl ve družině,
a žoldák, který při kostkách a víně
všem platil posměchem a surovostí,
se před tím knězem bázní třás' a zlostí,
neb všecko prohléd', při všem k radě stával,
na místo pána časem rozkaz dával,
kam hnouti má se vojsko na kacíře.
Znal dobře lesy, věděl, v které díře
se ukrývají ti, po nichž tak slídil.
Když voják loupil, on výpravu řídil,

když pálil, on nes' smolné věnce k tomu.
Co chce, co dělá, neřek' pranikomu,
jen časem nahlíd' v bulu papežovu
a na pochod se s tlupou pohnul zňovu.

Den míjel za dnem; kacířů již málo
se do lesů a do hor v útěk dalo,
vsi prázdné vítaly je na pochodu,
poušť zívala, kde v bujném chorovodu
dřív jaro s žní si podávaly ruce.
Byl večer. Uzdou oře trhl prudce
a zastavil se, vojsko stálo taky,
zřel haluzemi v dálku, pode mraky
tam hrálo světlo. Ves tam byla blízko,
v stín dubů tulila se, ve křovisko
jak hnízdo ptačí stuleno se skrývá.
Hle, s nízkých střech jak modravý kouř splývá!
Toť chvíle odpočinku, svatvečera!
Co's dojemného mluví z toho šera,
jak o mladosti sen — leč s tuhou tváří
zřel chmurný kněz na krbu rudou záři,
jež planouc stromy byla vsi té zrádce.
„Zde konečně nám přece kyne práce,
to hnízdo znám, hned zapalte je mžikem!“

Pár smolných věnců zapálili, s křikem
se vrhli do vsi rázem, která vzplála
a jak stoh slámy v jednom ohni stála.
Kněz lhostejně se díval do plamenů.
Přes jeho ztuhlou tváři z pergamenu

hra stínů táhla. V spěchu na svém oři
přicválal Šimon, viděl, ves jak hoří,
a s výtkou pravil knězi sklopiv zraky:
„Zde nejsou všickni kacíři, znám taky
tu vesnici! Co nevinných zde spolu
jest odsouzeno pekla do plápolu!“
Kněz odvětil, škleb v tváři pohrdavé:
„Co po tom nám? Bůh najde již ty právé!“

☆ ☆ ☆

GIUDICE DELLA ROCCA.

Děl Sinucello, zván Giudice lidem:

— Teď padl Janov, my chcem žíti s klidem,
jsme vítězi, však radosti ať duha
jest úplná! Ať vidí sok, že tuhá
jest mysl naše v boji, v míru měkká.
Sem zajatců dav, který venku čeká,
ať oznámím jim, co mně v mysli bují.

Chřest okovů. Zajatci předstupují.

— Jste poraženi, propadli jste smrti.
Však pravá válka jednou rukou drtí
a druhou zvedá, já jsem spravedlivý.
Vy konali jste udatnosti divy
a máte doma ženy, máte děti,
váš duch je s nimi, jejich duch k vám letí,
to dobře jest, přírody řád je svatý
a není dáno vítězům, být katy.

Nuž tedy slyšte, takto soudím: Mládí
to nerozvážně v bitev oheň pádí,
neb netratí v té hře tak příliš, sláva
mu dostatečnou za vše odvet dává,
ať mládí tedy za ostatní pyká.
Kdo ženu má a komu dítě říká
rtem něžným „otče“, ten má život míti.
Však musí žena sama muže vzíti
zde z rukou mých! Ať přijdou tedy ženy!
Leč snadno bych moh' býti podvedený
v své dobrotě, tož slyšte, ve svém stanu
ať každý muž spí s ženou svou až k ránu,
já půjdu pak; kdo sám ve stanu bude,
ten uslyší, jak na pochod smrt hude.
To vůle má, tak staň se, jménem Boha! —

Tak domluvil a věru duše mnohá
se zachvěla ve hloubi při té zvěsti,
jež nesla jedněm trud a druhým štěstí.

Čas prošel, ženy přišly. Pláč a lkání.
Noc byla smutna. Časně za svítání
ryk trouby zněl, Giudice v stany vcházel;
kde ženu s mužem našel, doprovázel
svou cestu úsměvem a hlavy kynem.
Tu v jednom stanu kryt opony stínem
sám seděl muž.

— Což nemáš ženy, brachu?

— Až do rána jsem očekával v strachu,
že přijde přec, snad mrtva jest, ó pane!

— Pojď, Giudice děl, kdož ví, co se stane,
než projdem stany. — Muž krok za ním šine.
Již poslední stan v táboře jim kyne.
I vešel Giudice, muž byl tam s ženou.

— To ona, pane!
S myslí nezkalenou
a pevný jako skála, v niž hrom tluče
a ona nehne se, děl vůdce ruče:
— Muž jest můj synovec, zde soud je krátký:
ty nešťastný suď sám, vem ženu zpátky,
já nevím, manželství jak u vás svaté.

Pak stráži kynul: — S tímto k špalku, kate!

DVĚ LANĚ.

Dva dny již kníže Oldřich u Peruce
na vzácnou čekal zvěř,
a vždy se zachvěl, jak hnul sebou prudce
ve větru strom i keř.

A darmo zněla lovčích rohů echem
kol zalesněná stráň,
to Bůh ví, kady zmizela vždy mechem
ta bílá, vzácná laň.

Dne třetího zas vyjel na čekání,
však sám děl: Naposled!
Jel, náhle, v úval kde se hora sklání,
cos kouzelného zhleď.

Tam dívka stála, u studánky prala,
zpěv její zvonil v les,
a kníže zřel, jak sukni nazvedala,
jak s páží šat jí kles'.

A jako světlo mezi bílé břízy
když zbloudí, její pleť
tak stříbrem plála, vlas jako zlato ryzí. —
Ó hleď si srdce, hleď!

I stojí kníže udiven a němý,
zář listím hraje si,
a zapomenul půvaby jat těmi
na lov i na lesy.

V tom udýchán sem vrazil lovec mladý
tvář v ohni, v dechu chvat:
„Ó, běda, kníže, co ty stojíš tady,
laň padla do tenat!

A nalíčil je rukou přeumělou
ten lotr Kresina,
ó pojď, potrestej selskou pýchu smělou,
zkroť toho zlosyna!“

Hněv zkypěl v knížeti, trh’ uzdou prudce
a v cvál se dali zas,
kam lovec ved’ je nazpět do Peruce,
a v statek vtrhli v ráz.

Na dvoře, hle, nad krásnou, bílou laní
ten lotr sedlák stál,
ji právě skolil, hladil jí šij dlaní
a do vousů se smál.

A stáli jak dva mraky proti sobě,
tu kníže — sedlák tam.
„Hned spoutejte mu drzé ruce obě,
trest vymyslím již sám!“

A lovci již se vrhli na sedláka.
V tom dívka cloní jej,
knížeti padá k nohoum letem ptáka:
„Můj otec! Soucit měj!“

A kníže couvnul. — Bože, to jest ona!
Tam prala před chvílí!
Pod nohou její kvetla růže vonná,
kol hráli motýli!

A jako světlo mezi bílé břízy
když zbloudí, její pleť
tak stříbrem plá a vlas jako zlato ryzí.
Ó hleď si srdce, hleď!

A kníže couvnul — usmál se a svolil:
„To můžeš štěstím zvát,
že za laň, již's mi před očima skolil,
mi jinou můžeš dát!“

„Laň za laň!“ — Kresina vždy s klidnou lící
dal jemu v odpověď.
A na bříze pták zpíval jásající:
Ó hleď si srdce, hleď!

CESTA DO PEKLA.

Boleslav, vévoda Opavský,
již cítil v hrudi šíp smrti,
již veselý hon jej netěší,
ni sokoli, ni chrti.

A rázem skočil s postele
a dvéře ukázal knězi:
„Mám dost již toho modlení,
smrt již mi v ňadrech vězí!

Sem vína číš, to nejstarší,
jež tři sta let spí v mém sklepě,
jak žil jsem, umřít chci nádherně,
vesele, velkolepě!

Ne jako křesťan zpozdilý,
jenž růženec brebencuje
a myslí, že rakev člunem jest,
po kterém do nebe pluje.

Sem k loži mému přiveďte
mi nejlepšího oře,
naň skvostnou hoďte čabraku,
sedlo buď rubínů moře!

A úzda zlatá smaragdy
ať bohatě se blýští,
já sednu naň a pojedu
jak bohatýr v život příští!

Ne na kolenách bázlivě,
ve dlani voskovici,
na hlavě popel, na rtu vzdech,
a před smrtí děs v líci!" —

„Máš pravdu" — vážně kdosi děl,
toť kněžna Jadviga bledá,
jak duch se z okna výklenku
v šedivých vlasech svých zvedá.

„Máš pravdu! — koně dej připravit,
tvé srdce pravdu ti řeklo,
kdos chce jít s tebou, kníže můj,
sám nepojedeš v peklo!

Na oře tvého vyhoupne
se kdosi k tvému boku,
a hon to bude divoký
ve trysku, cvału a skoku!

Na pravou stranu usedne
duch první milenky tvojí,
již zazdít dal jsi v klášteře
a to — v den svatby svojí!

Na levou stranu sedne duch --
duch mého děcka, vrahu,
má kletba poletí za vámi
až k pekelnému prahu.

A duchů sbor — tvých obětí
tě bude nocí hnáti...
Ó bude to cesta veselá
a peklo bude se smáti!“

KRVAVÝ EGIL.

„Ve slávě může syn tvůj žít,
jen ať se chrání lidskou krev pít!“

Tím čarodějky chvěl se ret,
když spatřil Egil boží svět.

Když otec jeho slyšel tu zvěst,
tlouk’ na stůl, až si rozbil pěst.

Pil, smál se v dobrém rozmaru:
„Žij mi, ty dítě Ragnarů!

Teď mohu klidně zavřít zrak
a klidně sejít v podsvětí mrak.

Dost ječmene mám i dost rév,
nač by můj syn pil lidskou krev.“

A mladý Egil rosť a rosť,
byl otce pýcha, matky skvost.

Ba oblíbil jej sobě král,
že dvorů devět jemu dal,
jak vasal by mu v službě stál.

A statný Egil statky vláď',
žil vesele, byl zdráv a mlád.

A vojskem se v čas otočil,
loď mnohou chytře zaskočil.

A čeho v letě tak nabyli,
peněz a vína i obilí,
to v zimě projedli, propili.

A lodí osmnáct již měl,
s kterými v širé moře jel.

V to šíré moře bez hrází,
kam padá měsíc, zkad vychází.

V to veliké hvězd zrcadlo,
kam slunce spát jde, by omladlo.

A veselí si vyjeli
a věru bázně neměli.

Dí Egil: „Stožár zřím jak věž,
v před, hoši, Vendická to spřež,
to bude hon, to bude řež!“

A než to dořek’, lodí tlum
vzpjal na obzor se k nebesům.

Jak obraz roztáh’ se a kles’
a letem šípu blíž se nes’.

Zřel Egil jejich vlajky vlát
a spočítal jich padesát.

A nežli všecky dopočet’,
již Vendské lodě hřměly v před
a Egil v let a s nimi v střet.

A železem byli kaleni
ti mořští z Jomu tuleni.

Jak hromy zněly sekery,
železné háky a hevery.

A jako kroupy a vichřice
zvonily meče a přilbice,
však Egilovy nejvíce.

Loď každá jako divý pták,
když chytne kořisť ve zobák,
až pěna stříkala do oblak.

A divý náraz útoku,
až moře lkalo v hluboku.

A mužů křik, řev raněných,
a seker švih jak divý smích,
když koráb — tuleň bodnut v břich.

A jiný ptáku podoben,
když proklán šípem; zkrvaven
táh' rudé pruhy v stříbro pěn,

A plachty — křídla svěsil již
a vodu pil a její tíž
ho táhla k zhoubě níž a níž.

A krev, kam oko pohlédne.
I bylo brzy poledne.

A ještě Egil v boji stál,
jak slunce nebem, on zde král.

Své Egil strhl brnění,
v němž stál tu jako v plameni.

I přílbu shodil, potu znoj
by volně tek' a dál spěl v boj.

A neustal, až v poledni
loď pohroužena poslední.

A z jeho mužů pěti set
jich zbylo poraněných pět.

Děl Egil k svému panoši:
„Boj takový je rozkoší.

Jak obrů plémě jest můj lid,
však žízeň mám, jdi, dej mi pít.“

Šel panoš brzy přišel zas
a úzkostí se chvěl mu hlas.

„Zle, pane, velký stih' nás trud,
je rozbit každý s vínem sud.

A na palubě děsný zjev,
tam teče krev jen, krev a krev!“ —

„Nuž tedy krve dej mi pít,
či vítěz mám tu žízní mřít?“

A přílbu svou ze země zveď,
hoch odešel a přišel hned.

A v přílbě víno s krví nes',
a mrtev k jeho nohám kles'.

A Egil přílbu k ústům vzpjal
a vypil douškem temný kal
a v boj se pustil znova dál.

A neustal, až vítěz byl,
vzal kořist velkou za podíl.

Leč král se všecko dozvěděl,
ku Egilu na Bornholm jel.

„Je pravda, to mi jenom zjev,"
se ptal ho, „lidskou že's pil krev?" —

„To pravda, králi, na mou čest,
já pil jsem krev, jak praví zvěst,
však z nouze jen, to pravda jest." —

„Nuž zpovědníka zavolej,
a odpuštění boží měj!"

„Chci králi, udělati tak,
Bůh svědek můj!" a sklopil zrak.

Leč sotva dále odjel Knut,
děl Egil v duši nepohnut:

„Co Bůh mi a co krále hněv?
Mne divně pálí ona krev.

Chce novou zas, já žízeň mám,
v boj, druzi, chci být vůdce vám!“

A celé léto na moři
Egila loďstvo táboří.

A loupí, co mu přijde vstříc,
leč Egil žízní víc a víc.

Když skončen boj, vzplá jeho hněv
a Egil pije lidskou krev.

Ne z přílby, ale z pohárů
krev pije tak syn Ragnarů.

A v zimě s druhy v dvorci svém
jen krev zas hltá lačným rtem.

Král slyší to, k Bornholmu hned
se obrátí jak ptáka let.

A byly zrovna vánoce
a padlo sněhu hluboce.

A nebe bylo plné chmur,
když král vjel s davem v Egila dvůr.

„Ty nevíš, jak mi nemilé,
že's lidskou krev pil, Egile.

Teď ku pokání ještě čas,
nuž měj se k dílu, duši spas
a milostiv ti budu zas.“

Jak dříve Egil přislíbil,
a opět v slovu pochybil.

A celé léto na moři
zas jeho loďstvo táboří.

A vánoční zas přišel čas,
když král se vrátil v Bornholm zas.

„Ty nevíš, jak mi nemilé,
však viset musíš, Egile,
za skutky svoje zlotřilé!“

A Egil na to: „Co tvůj hněv —
mne pálí příliš ona krev!

A oběs mne, já nechci žít,
když lidskou krev dál nesmím pít."

Tak Egil děl a zasmušen
zveď číši k rtům a v ní krev jen.

Král na to: „Vypravil jsem loď,
ta mořem vezla moji choť.

Nach plachty, lana hedbáví,
kde loď, Egile krvavý?"

„Kdes mořská schvátila ji hluš —
já chtěl jen krev — víc nevím již."

Král na to: „Vystrojil jsem člun,
zněl z přídy jeho hlahol strun.

Květ na palubě, stožáru,
a víno v mužstva poháru.

A samé zlato, samý lesk —
rci, schvátil snad jej Boží blesk?

Pro syna mého nevěstu
jel — kdo mu svítil na cestu?"

Skráň Egil sklonil, chvíli ztich'
a pravil: „Smolný můj to vích!

Kles' v moře koráb, pán i muž —
já chtěl jen krev, víc nevím již."

A král: „Mně je to nemilé,
však viset musíš, Egile.

Již stojí čekan na dvoře,
jak žil jsi, umři bez hoře!"

A pravil Egil: „Pravdu máš,
tím žízeň mou jen udoláš;
pojď, netřeba nám k tomu stráž!"

A vyšli. Kdos tu na prahu
jít králi vstříc měl odvahu.

To byla dceruška Egila,
Elina milá a spanilá.

Jí teprv bylo sedm let,
tvář její jabloňový květ.

A vlásky hrály do zlata,
že duše byla dojata.

Ta vzala krále za ruku
a děla jak v harf souzvuku

„Teď, králi, budou vánoce,
chceš, mám tu zůstat bez otce?“

A její hlas tak měkce zněl,
že úžasem král oněměl.

A pravil: „Trhám starý dluh,
měj milost, jak má s námi Bůh!“

To nahlas, avšak do ucha
děl Egilu, jenž bezducha:

„To jenom k vůli dítěti,
po svátcích musíš viseti!“

A Egil: „Díky, králi, vám,
po svátcích budu viset, sám
to provedu, to přísahám!“

V Bornholmu byly vánoce,
sníh bílý napad' hluboce.

Kam pohled' zrak, tam závěje
jak lilií když rozseje.

A hustou clonou zimních chmur
vzplál vánočními světly dvůr.

Strom Egil strojil, šťastný byl,
ze smíchu děcka štěstí pil.

A týden prchnul jako skok
a za dveřmi tu nový rok.

„Ten patří ještě k vánocům,“
děl Egil v moři mračných dum.

A přešel týden jako sen,
Tří králů nastal slavný den.

A pravil Egil k poledni:
„To lhůta moje poslední —
do zítřka, než se rozední!“

Vstal, spící děcko políbil
a vykonal, co přislíbil.

A s vlasem jeho vítr hrál
a východ slunce nachem vzplál —
v dvůr právě vjížděl Kanut král.

ZÁPAD.

Iarl Ivo nechtěl platiti daň z moře,
ba co jest horší, na královském dvoře
se neukázal, ač rok minul pátý,
co Kanuta již zdobil vínek zlatý.
Král poslal k němu posly; on je vítal,
jim k poctě kance z hvozdu svého schytal,
dal plnit džbány ve kamenném sále,
je poslal zpět, však platit nechtěl stále,
a v listu Kanutovi toto vzkázal:
„Bůh, který mořem světů lemy svázal,
dal člověku zem ku vládě a lupu,
jak medvědu led, jako oblak supu;
vše patří tobě, kam hne se tvá noha,
jen moře ne, jest moře živel Boha
a stejně patří žebráku i králi:
těm, již se po něm v smělou plavbu dali,
těm, kteří v jeho vlny sítě hrouží,
těm, kteří nad ním sní a myslí, touží.

Chtěj z lesů daň a máš ji, králi, míti,
ji z toho měj, co jím, co musím píti;
však z moře nikdy! Uhoď v křemen, králi,
ty nezdržíš jej, z něho jiskry vzplály
a z tvojí pěsti krev se prýští tryskem.
Tak tomu děje se, kdo pouhým ziskem
si věnčí čelo místo diademu.
To pamatuj, jsem věrný slovu svému."

Jak psal, tak jednal. Neplatil daň z moře
a brzy štíty duněly mu v dvoře,
roh volal k boji všecky jeho many,
korouhve vály z každé hradu strany
a oři valem letli v seč, až prachem
se tmělo nebe, které právě nachem
se zalilo jak oko lidské krví.
Boj zuřivý a než den skončen prvý,
byl Ivo zajat, příliš do popředí
se odvážil a šedý vous, zpod hledí,
jenž jako bílý vodopád mu splýval,
jej prozradil. Byl spoután. S hrůzou díval
se každý dvořan na giganta lesů.
Stál klidný v sršánů těch ryčném plesu
a klidně dal se vésti ve stan Knuta.
Tvář jeho přísná byla nepohnuta
a stejně opakoval slova svoje:
„Ty, králi, lodě máš a velké voje,
vše patří ti, kam hne se tvoje noha,
jen moře ne — neb to je živel Boha!"

Tu král se smál a dvořané se smáli
a kteří trochu blíže Knuta stáli,
ti říkali, že plamen z jeho očí
jak výheň sálal, z jeho podobočí
to sršelo jak jisker žhavé deště.

Soud vynešen byl této noci ještě:
„Iarl Ivo obžalován z velezrády
v smrt propadl a všecky jeho hrady
jsou jměním koruny, však jeho žití
král dobrotivý rád chce ušetřiti,
dá pouze oči vypáliti jemu
před všemi many na pobřeží lemu
pod jeho hradem, nad mořem jenž vládne.
Pak uvězněn ve věži bude chladné
až do své smrti. A to velké moře,
jež hájil tak, ať v jeho hřímá hoře
a vysmívá se jeho bídě děsné.
Čas popravy: než slunce v moře klesne,
by oslněný krásu všeho zíral
a touhou po ní ve tmách stokrát zmíral.“
A vykonáno dle rozkazu krále.
Za hradem nad mořem na strmé skále,
pod kterou vlny řvou jak lačné lvice,
byl kámen vztyčen jako obětnice,
tam trojnož s žhavým uhlím postavena
před slunce západem, než v moři pěna
se stala rýhami, jež nachem tkány.
Roh táhlým zvukem svolával vše many.

Král dostavil se v trub a bubnů víru,
kol něho širý zástup bohatýrů,
vlas hocha plavý i vlas kmeta šedý.
Pak přiveden byl Ivo, naposledy
by spil se nebes nesměrností šírou,
by rozloučil se s mořem, věčnou lyrou,
před věčnou tmou by dostal pozdrav světla.

Stál tiše, prázdnem jeho duše letla,
zřel zem i moře.

Pohled velkolepý!
Proud světla plný jak se vzadu třepí
a dvojím tónem barví skalní tesy,
a dvojí zlato hází v chmurné lesy,
jichž vrcholy se na obzoru mračí...
a před ním, kam zrak okouzlený stačí,
až k obloze po jedné po prostoře
jak děsná báj jen moře, moře, moře!
Tůň stříbra blesky diamantů tkaná,
tma půlnoci opály rýhovaná,
niv zeleň smavá s černou barvou žluče,
klín hvězd, jež letí sobě do náruče,
šer, z něhož náhle přívalem se blýská,
až chochol bílé pěny v bouři tryská,
sto vodopádů, jež se potírají,
vír duh, jež v skvělých diademech hrají,
chrp stohy s rudou třísní vlčích máků,
až dechu k tísni, k slzám až je zraku,
a v zadu jako labuť osiřelá

se bílá plachta na obzoru bělá,
dál pluje v svět, na jiné, lepší břehy.
Iarl cítil v srdci kouzlo divé něhy
a první slzu setřel s víček němý.

Pak otočil se a díval se k zemi.

Ó Bože, jaká velkolepá krása!
Ten západ samé růže dolů střásá,
co skála je, to plane amethystem,
co strom, to zlatým vychloubá se listem,
co sluj, to stíny modravými láká,
co les, to zvučí čarozpěvem ptáka!
On znal ty přísné jedle, zasmušilé,
se supů hnízdy, v mládí jeho chvíle
jež šuměly jak sbor pohanských kněží,
dřív nevlídny, teď větve jejich svěží,
a kmeny jich, to ohnivé jsou sloupy.
Svit slunce na ně zlatým šípem vstoupí
a promění je ve prapory nachu!
Vše v paprscích a v cestách kotouč prachu
jest blýskavicí, která hraje zlatem.
I obrátil se Ivo divým chvatem
a setřel druhou slzu z podobočí.

Ku blankytu pak obrátil své oči:

Ó zjevení, ó fantastická směsi!
Mrak černý visel nad mořem i lesy,

jak plachta obrovité lodě duchů,
vše bylo zář, co letlo v náruč vzduchu.
Půl slunce v mraku a ten hořel vznícen,
jak vulkán bezdný otvíral svůj jícen
a z něho valilo se v čarolesku
nad mořem vln zas nové moře blesků.
Ten obraz mizí a sto jiných vzniká,
teď v mraku zříš cos jak štít bojovníka,
jenž blýská se mu v chůzi na ramenu,
teď stožár lodě, která ve plamenu,
teď sesuté zdi stroskotaných tvrzí,
teď důlky oční plny žhavých slzí,
teď chochol černý obra nad přilbicí,
teď starých bohů zástup vítězící:
Thor s kladivem a Odin s těžkým mlatem.
A vše to plane purpurem a zlatem;
však slunce zatím pomalu se spouští,
plá jako oheň pastýře, jenž v houští
již zhasíná — a Iarl své oči stiská,
tam třetí žhavá slza se mu blýská.

I obrátil se — kolem vše již tmavé,
jen od skály cos jak dva body žhavé
se blížilo a rostlo... v tichém kroku
dva muži šli a každý k jeho boku
se postavil, tak jak by had se plazil,
ráz — a každý hrot mu v jedno oko vrazil,
on zaúpěl jak tur — noc byla čirá.
„Ó králi," zvolal, „klame tě tvá víra,

když myslíš, tma že hroznější mi bude,
že víc utrpím v samotě své chudé,
že tížej ponesu to, že jsem slepý,
když ukázals' mi západ velkolepý
a země, oblohy a moře divy.
Ó klameš se! Ne oko, duch můj snivý
se díval teď a pojal vše v své bezdno.
Tmu na zraku, však v nitru věčné hvězdno
mi bude plát a příroda v své kráse.
A tento duch i smrti vysmívá se,
jest jako moře, pro něj též pout není."

A klidně dal se odvést do vězení.

SVATÝ BEDA A SATAN.

Ctihodný Beda ve své celi
nad pergamenem osamělý
se krátkou chvíli zadumal,
pak znova rychle psal a psal.
A radost svítila mu v zraku,
neb podivném psal o zázraku,
jenž v Bardeney, kde Oswald král
jest pochován, se druhdy stal.
Kdys ďáblem posedlý tam kdosi
byl vyléčen a svatý mnich
chtě naznačit, jak každý ztich',
zřel na zázrak, jak slza rosí
v úžasu němém mnohou tvář,
jal Virgila se citovati:

Conticuere omnes intentique ora tenebant.

Jak dopsal boží kronikář,
zřel satana před sebou státi.

„Co šklebíš se?“ jal se ho ptáti.
„Nu zapři, dokaž, že jsem lhář,
jak musil's tenkrát zahanben
se z ubožáka sápat ven,
či zapomněl's to a máš zlost,
že seznámím s tím budoucnost?
Však marně, zde to stojí psáno
a zůstane.“
Děl satan: „Ano.
Tak bylo, já se přiznávám;
jen z toho tajnou radost mám,
to smích mi v srdce nahání
že k něčemu vám, křesťani,
přec dobří jsou ti pohani.
Tak vedle tvého zázraku
bít bude lidem do zraku
též navždy citát z Virgila —
Kde tvoje moudrost skončila,
tam pohana vzal's na pomoc!
To chtěl jsem říci — dobrou noc!“

A zmizel, než se vzchopil mnich
a jizbou jen zněl ostrý smích.

VEČEŘE SVATÉHO BRANDANA.

Svatý Brandan v touze vřelé
pokřtíti chtěl celý svět,
země již mu nestačila
i jel v moře mezi led.

Vody kol, v nich ledné tesy,
proužek země v dálce znik';
v loďce svatý, na kře ledu
satan za ním, pekelník.

Vody kol, v nich ledné hory,
ticho, mrazný chlad a děs;
světec nadšen zpíval žalmy
dívaje se do nebes:

„Všady tvoje láska svítí,
věčný Bože zástupů,
nedej, by má pevná víra
padla peklu v potupu!“

Vody kol, v nich ledné hory,
ticho, sníh a mrazný chlad.
Satan myslí: „Však ty ztichneš,
až noc přijde a s ní hlad.“

Dlouho jeli, v obzor ztmělý
sotva slyšet vesla vzlyk,
stále nadšen svatý zpíval,
dál se šklebil pekelník.

Večer tu a nad vodami
jako příkrov mlhy šer,
satan smál se: „Hojné kvasy,
muži boží, jez a ber!“

V tom jak bleskem nad hladinu
vymrskla se ryba z vln,
padla přímo světci k nohám,
satan ztichl žasu pln.

A nad hlavou v kalné mlze
zazněl náhle divý šum,
zvedli skráně, nebem táhnul
bílých ptáků dlouhý tlum.

Šum rost' v křik a ryk a ševel,
jako v hádku, jako v boj,
k lodi světce s výše klesnul
bílých ptáků celý roj.

„Hádají se,“ pravil svatý,
„kdo z nich ukojí můj hlad,
všady láska boží svítí
nebem, zemí, napořád.

A byť vše mne oklamalo,“
— ku katanu stranou prál —
„z tvého zadku, pekla spratku,
dost bych masa vyřezal.“

GAVEIN.

Svatému Graalu přísahal,
  že v míru jako v boji
vždy čistou jako lilje květ
  zachová duši svoji,
že jemu jen sloužit, po něm jen toužit
  vždy bude duší svojí.

Tak rytíř zbrojí, duší mnich
  žil ve snách víc než v bdění
a vídal bílé anděly
  nad sebou kroužit v snění,
pln rosné vláhy plál zrak jich blahý
  v to jeho tiché snění.

A skláněli se blíž a blíž
  jak páry z luk se nesli,
vlající roucha, zlatý vlas!
  On cítil, často klesly,
ty vlající šaty a ten vlas zlatý,
  až na skráň jeho klesly.

A po letech kdes v životě
  on potkal bledé dítě,
ty oči hluboko zapadlé
  a vlasy zlaté sítě,
i myslil rázem: To zbloudil na zem
  z nich jeden v snů mých sítě!

Na přísahu svou zapomněl
  a nedivil se více,
že zmizely mu ze snů již
  andělské smavé líce,
vždyť líbal v skutku ty bledé v smutku,
  ty drahé dívčí líce!

A k oltáři ji brzy veď'.
  Tu sotva kněz k nim vkročí
vzhleď' ještě na svou nevěstu
  a viděl, — zapadlé oči,
dvě díry místo nich a z tváří jako sníh
  ty černé zely oči!

Byl klam to? Kněz nic neviděl
  a rovněž z lidí žádný,
k stolu pak spolu zasedli.
  On nemluvný a chladný
nad ní se chýlí, ale v té chvíli
  děs v duši pad' mu chladný.

Pod těžkým zlatým vlasem zas
ta lebka svítila holá
a oči hlouběj zapadlé
a kol nich modrá kola,
hnát, kde úst mák, a její zrak
v mozek mu žhavá ryl kola.

A číši prázdnil po číši,
vždyť všichni kol se smáli,
i myslil: Šílím, a pil zas
a hrůzou mu vlasy stály,
a oči v sloup zřel, kterak hloub
ty její oči vždy stály.

Při trub a kotlů fanfaře
ji odveď do ložnice,
před ložem tváří na zem paď,
v klín její ukryl líce;
jak dítě kvílí a nemá síly
k ní znova zvednout líce.

Tak půlnoc nad ním kráčela,
tam stále ležel skleslý
a po letech zas andělé
se v snění nad ním nesli.
Ty vlající šaty a ten vlas zlatý
jak páry z luk se nesly.

Svit jitra hleděl v komnatu;
jak zlatém ve závoji
on ležel mrtvý ve vlasech
té mrtvé lásky svojí. —
Co Graalu přísahal, přec jemu zachoval,
tož čistou duši svoji.

KRÁLOVNA EMA.

Král Ethelbert ve hoři zlém
ni rady, útěchy nemá,
vše marné prosby s hrozbami,
jak led jest královna Ema.

Od něho žije dvacet mil
na hradě, jenž schýlen k moři;
a oba se trápí v samotě,
a oba hynou v hoři.

Dnes povolal král radu svou,
v kamenné usedli síni:
Tu otec Emy, starý Sver,
jenž oči vždy rukou si stíní,

tu Etfrid a tam Gutlack stál
a všecky úžas jímá,
když Ethelbert jim představil
legata papeže z Říma.

Pak na trůn seď a nemluvil
a všickni stáli němi,
a ze všech strach měl největší
Sver starý, otec Emy.

I pravil král: „Mne tresci Bůh,
však nevím jiné si rady,
když musím žít a v ruce své
mít pevně otěže vlády:

Sněm poručiž, ať žena má
se ke mně zpátky vrátí,
neb legát římský musí hned
k rozvodu souhlas mi dáti.

Chci syna mít, jsem člověk též,
jsem král, chci následníka —"
Kol ticho. Sveru do srdce
to každé slovo jak dýka.

On věděl, v hradu nad mořem
proč sama královna žije,
zřel legáta — a viděl sněm
a nezveď nahrblé šije.

On věděl, po prvním porodu
že řekla — ó slova kletá! —
„Já nechci více matkou být
za všecky poklady světa!"

V tom tichu venku zazní pláč
a lehké kroky jak ptačí,
a dvéře již se rozlétnou
a královna Ema sem kráčí.

Jí purpur bedra nekryje,
ni vínek vlasy zlaté,
je bosa, v říze žíněné,
a bílé ruce má spjaté.

Na bohatých jí kadeřích
jak stíny popel leží
a pláče, k trůnu kráčí blíž
a mluví zvolna, stěží:

„Já, pane, těžce hřešila,
ach, odpusť vinu moji!
Ne královna, jen hříšnice
před tebou v pláči tu stojí.

Bůh smiloval se nade mnou,
anděla poslal mi v snění,
a byl to hrozný, smutný sen
a jaké probuzení!

Já dlouhou chodbou šla, dalekou,
tam vlhko, chlad a plíseň,
a při tom zvučela duší mou
ta od kolébky píseň.

Ta píseň, již jsem zpívala,
když Erich, děcko sladké,
usínal mými před zraky —
ach, štěstí naše krátké!

A chodbou tou jsem bloudila,
děs honil mne kol plaše,
tu v koutě stálo plačící
to mrtvé dítě naše!

Tak bledé, smutné, zsinalé
své útlé spínalo ruce
a dělo: ‚Nevíš, matičko,
v jaké tu umírám muce!

Ó, vyveď mne z té chodby ven,
mně po světě se stýská,
zde nemám psa, ni sokola,
ni přilbu, která se blýská.

Zde žiju sám, jím samotu
a piju k ní své slzy
a jestli mne odsud nevezmeš,
tu umru na věky, brzy.‘

Já vzbudila se, pane můj,
pláč přemoh’ mne a rázem
jsem vzchopila se, byla noc
a hvězdy padaly na zem.

A já šla pěšky dvacet mil
při záře severní lesku
a modlila se, slzami
jsem k tobě značila stezku.

Teď stojím zde, zříš slzy mé
i popel na mém vlase,
ach, odpusť, miluj, — ženou tvou
i matkou chci být zase!"

Král skočil s trůnu, objal ji
a jásot zazněl síní,
svým očím starý Sver nevěří
a stále rukou je stíní.

Pak vykřikl: „Ó, dcero má!"
a zrak mu radostí svítí,
„za všecky světa poklady
ty nechceš matkou býti.

A pravdu díš. — Co poklady
širého světa kraje,
však pro dítě — jen pro dítě!
neb dítě poklad je z ráje!"

BLIGGER BIČ.

I. Sen.

Pět dnů pan Bligger neopustil valy
a jeho lidé stáli jako skály,
na kterýchž jeho hrad se k nebi zdvihal.
Boj neustál; noc, ten sup černý, stíhal
bílého orla, den; boj nerozhodnut.
Na mostě zdvihacím sám Bligger bodnut
byl dvakrát šípem, lhostejně jej chytil
a z rány vytrh'! Raněný lev řítil
se znova v seč. Tma padla v dlouhé lesy
a černý havran kroužil pod nebesy
a při pochodních bojováno dále.
Jak křídla narostla by každé skále,
tak zář se rozlívala rudá kolem,
a žhavé smoly kotle tekly dolem
jak potopa; voj pod hradbami řídnul,
hlas trouby padl v hluk a Bligger zhlídnul

v tmu spouštěje zas nové smůly řeku,
že nepřítel jest dole na útěku.
Však opatrný nespustil most, čekal;
již dole ticho, smůly proud jen stékal
přes balvany a ohořelé trámy,
jež chvíli praskaly novými plamy,
zas vyšlehly a opět v šeru hasly.

Na mrtvých dole krkavci se pásli,
když Bligger vešel v hrad: mdlé jeho tlupy
na nádvoří se kolem ohně kupí,
po valech znějí pádné kroky stráže.
Meč Bligger odpíná, číš vína káže
si přinésti, ji douškem v hrdlo zvrátí.
„Tak couvnuli jste, černí psové klatí,
o hrad můj rozbijete lebky hrdé!"
A zaklel zas, leh' na své lože tvrdé
a v okamžiku usnul. Noc šla hradem,
jak příšera se vlekla, vodopádem
z ní beztvárný a hrozný sen se valil,
jak Bliggeru by bolehlavu nalil;
on snil:

Mhy závoj nejdřív stisk' mu oči,
kdos tmou jej strká, dokola jím točí,
kdos po něm dlaní obrovitou sáhá,
tma kol, on hmatá, všady zeď jen nahá.
I ve snu rety zkřivil smích mu vzdorný,
on poznal stěny svojí lidomorny;

po stupních kráčel dolů plísní slizkých,
teď ohlas kroků vlastních v chodbách blízkých
jak umírá, on slyší, stále níže;
a hmatá zas, ví dobře, tady mříže
je v otvoře, kop' do ní, rozlítla se,
dech sklepa vlhký hraje v jeho vlase.
Chce stát, leč kdosi ku předu jej táhne,
teď závoj spad' mu s očí, on se nahne
a vidí, stojí zrovna nad otvorem,
jenž v podzemní sluj vede; stínů sborem,
jenž honily se po stěnách a zemi,
zří rumpál s okovem, jímž v ten hrob němý,
v ten jícen smrti, vězně spouštívali.
Jak slzy kapky vlhka rozplývaly
se na kamenné obrubě té studny,
jen časem mříží luny paprsek bludný
šleh' v díru, která jako propast zela,
jak hrdlo láhve nahoře tvar měla,
jímž pouze okov prošel, polokruhem
se šířila; kdo hrdlo spjaté kruhem
tam spuštěn byl, víc neuviděl světla.
Tu oběť, která v okovu tam slétla,
tma s hrůzou chytly v náruč a ji strhly
na kostí hromadu, pak chřtán jí zdrhly,
by nevolala; přišel hlad, co začne,
to dodělá pak noc a krysy lačné,
a příkrovem to skryje zapomnění.

Na kraji této studny Bligger v snění
stál jako přimrazen a do tmy zíral;

teď ohléd' se; jak stínů tlum by sbíral
se v postavu, kdos u něho stál náhle.
Host divný, dlouhé kosti žluté, spráhlé,
mu čněly z hadrů, čelisť beze masa
se třásla pod helmou. „Aj, kýho ďasa,
pan Bligger!" sípal neznámý hlas ostrý.
„Buď vítán!" Bligger ohled' se a kostry
zas viděl dvě, ty z druhých koutů k němu
se shrnuly; u lidomorny lemu
stál němý v hrozné této společnosti,
zřel, jejich hadry jak koukaly kosti,
zrak zmijí kterak v duše dno jej bodal.
A první náhle holý hnát mu podal.
„Již nedivím se, že's tak málo dvorný;
ty neznáš mne, jsem pán té lidomorny,
já stavěl hrad tvůj a ty sklepy tady,
leč chycen v pasti vlastní mřel jsem hlady
zde v této věži, tak se často stává."
— „Já," děla postava zas druhá, tmavá,
„jsem vržen v propasť byl od tvého děda!"
—„A mne," dí třetí kostra v hadrech bledá,
„znáš příliš dobře; sám jsi vlastní pěstí
mne srazil dolů — jsem tvá žena!"
„Štěstí,"
děl první zas, „že's přišel k nám: čas dlouhý
nám lépe uteče. Viz, luny prouhy
sem oknem padají, dost světla máme;
pojď, zahrajem si v kostky! Ještě známe
z dob pradávných tu hru!" A rychlým chvatem
do cárů svojich sahnul dlouhým hnátem
a vytáh' kostky; na kámen je hodil.

Zvuk příšerný!
„Oč hrajem? jaký podíl
mám z té hry míti, vyhraju-li, braši?“
se Bligger ptal, „mne hra ta nepostraší,
já nevím, co má v žití pro mne cenu!“

Kol díry svorně sedli na kamenu.
„Dva vrhy máš, my každý jeden; živý
ty's jediný zde, my jsme spravedliví!“
A Bligger kostky vzal, dlaň se mu třásla,
zřel na kostky a jeho duše žasla.
Tak lehké dřív, teď stále těžší v ruce
a Bligger, jak chtěl jimi hodit prudce,
zřel na nich divné kresby, hrubé čáry:
Bůh Otec na jedné jak člověk starý
měl hlavu v trojhranu, na druhé žena
na kouli stála, která okřídlená,
a Bligger kostky váže ve své pěsti,
v ní rázem poznal chmurný symbol štěstí.
Na třetí kostce císař pod korunou,
na čtvrté papež hrubou kreslen runou;
co na páté, si Bligger nevším' ani,
a chvíli vážil kostky ve své dlani

a hodil —

Kostky čtyry prázdné byly,
na páté císař.

„Právě přede chvílí
jsem zahnal ho od valů svého hradu,“
děl Bligger v smíchu; „ten ku mému pádu
ni stébla nepřiloží!“ Znova hodil:
„Tak! papež! Věru čertem já se zrodil!
dal do klatby mne loni; však na žule
můj hrad a jeho vysmívám se bulle!“

Vzal kostky první stín a hodil.

„Štěstí!“
křik' Bligger, smál se, v bok se třískal pěstí;
„Ta nevěstka? Hoď ty! Co máš? Mluv!“

— „Boha!“
„Ha, ha! ta pohádka jest přeubohá,
sta let již pouze blázen na ni věří!“
Stín třetí kostky vzal a Bliggra měří
svým ostrým zrakem. Kostky padly na zem;
a Bligger, bleskem zchvácený dub rázem
se začal chvět: na kostce páté byla
Smrt vyryta. A náhle opustila
jej zmužilost a vzdor a síla všecka;
ten obr byl teď třtinou v rukou děcka.
„Jsi souzen!“ první stín mu děsně sípal,
„jsi souzen!“ druhý a již rumpál skřípal,
„jsi souzen!“ volal soudu troubou třetí
a s výše osudný již okov letí.

Šest hnátů chytlo Bliggra, v okov prázdný
ho jako stýblo vrhlo a v let srázný
to hřmělo dolů v lidomornu dále,
vždy hloub a hloub a hloub po hladké skále,
až jakby náhle blesk mu v oči blýsknul,
o propasti dno těžký okov třísknul.
A Bligger procit...

II. Procitnutí.

Protáhnul své údy
a přejel rukou čelo; ticho všudy.
To mátlo jej; vstal, chytil meč a křičel.
Kol ticho; netopýr u stropu kvičel
a vlaštovka kol okna poletala.
„Hoj, panoši a stráže!" Ticho! Skála,
na níž hrad stál, se jeho hlasem chvěla;
pod jeho těžkým krokem jízba zněla.
Šel mračný pod snů tíhou, v pochyb moři,
na chodby vyšel a pak na nádvoří;
ni muže kol. Šel k branám; všecky v řadě
jsou zazděny. On zůstal zamčen v hradě
a zrazen, opuštěn, v ty skalní stěny
od vlastních mláďat jak sup vyhostěný,
tak sám a sám. I křičel a se vztekal.
Den minul, přišla noc, on stále čekal;
snad někdo přec, snad jediný tu zůstal,
však ticho, nikdo, a bol jeho vzrůstal.

Noc přišla, vichr skučel, v chodbách kvílil,
a Bligger volal v závod s ním a šílil.
Teď praskly schody, teď se hnuly dveře
a Bligger viděl stíny v pološeře;
šel za nimi, šel dál, šel neustále,
tu lidomorna a tu díra v skále,
tu rumpál s okovem — tam skočil rázem —
a těžkou ranou dopad' okov na zem.

1794.

Byl aristokrat. Věděl, proč se skrýval.
Vycházel pouze, když se večer ztmíval,
byl přestrojen, žil stále v spárech hrůzy.
A konečně přec padl v spáry luzy,
byl poznán, odzbrojen a vlečen k soudu,
jak nebylo by krve dost, jež v proudu
se valila a hrozila být moře.
Byl odsouzen. Nes' klidně svoje hoře,
ni brvou nehnul, nezasmušil tahů.
Jej obklopili na vězení práhu
a smáli se mu: „Hle, žák Condorceta!
nám unik' jeho mistr, z toho světa
si pomoh' sám, nu aspoň máme žáka,
za starého mladšího máme ptáka
a zkusíme, zda stejně pěkně zpívá!"
A odvlékli jej. Brzy vstříc jim kývá
jak příšera v tmu trčíc guilotina.
Jak v taktu dásně otvírá a spíná,
tak v taktu dopadne a sletí hlava.

Šel stále klidný. Kolem ztichla vřava
a děsná nevěsta jej v náruč chytla,
mžik jeden, blesku mih' a hlava slítla.

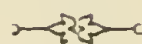
„Nu,“ pravil kdosi z koše zvedna hlavu
a s úsměškem ji ukazoval davu,
„pan filosof byl hlava chytrá, bystrá,
a věrně papouškoval slova mistra,
zda věříš ještě, my to zvědět chceme,
že přijde doba, kdy smrt přemůžeme
a nesmrtelni budem? Měj se k řeči!“
O hrůzo! hlava ve poslední křeči
se zachvěla, a s děsem smrti v líci
a s kalnou, potrhanou zřítelnicí,
své otevřela s namáháním dásně

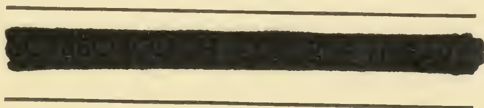
a řekla:
„Nevěřím, teď zřím to jasně!“

OBSAH.

	Str.
Methusalah	5
Soucit	7
Moloch	10
Tyrtaeus	13
Etruská ballada	17
Stín	20
Pouť Mahomeda	22
Andělé a holubi	28
Hlas boha	33
Sen Tamerlanův	36
Smích	39
Arnold de Citaux	45
Giudice della Rocca	48
Dvě laně	51
Cesta do pekla	54
Krvavý Egil	57
Západ	69
Svatý Beda a satan	76
Večeře svatého Brandana	78
Gavein	81
Královna Ema	85
Bligger Bič	90
1794	98

[redacted]

Nakladatelství

J. OTTO

v Praze